

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. *Republička radiodifuzna agencija (RRA)*

1.1. Na sednici Saveta RRA, održanoj 19. jula 2012. godine, donete su četiri odluke o oduzimanju dozvole za emitovanje programa pre isteka vremena na koje je izdata. U sva četiri slučaja, dozvole su oduzete zbog neizmirenja naknada za emitovanje programa. Bez dozvola ostali su: Radio Đerdap iz Kladova, Radio Ekos iz Vlasotinaca, Radio 013 FM iz Plandišta i Radio Vršac iz Vršca. Oduzete su i dozvole za kablovsko emitovanje programa TV Kanal D u mreži SBB-a i jednog kablovskog operatora iz Novog Sada, kao i za kablovsko emitovanje programa TOP SHOP TV.

Broj emitera u Srbiji, koji se već godinama ocenjuje kao nerealno veliki i neprilagođen uslovima nerazvijenog tržišta oglašavanja, nastavlja da se smanjuje kao posledica nemogućnosti stanica da izmiruju svoje dugove. Nažalost, iako su medijska udruženja godinama upozoravala da bi država trebalo da reaguje stimulativnim merama koje bi pospešile konsolidaciju medijskog tržišta na način koji bi obezbedio očuvanje medijskog pluralizma, mediji u Srbiji, posebno oni lokalni, nastavljaju da padaju kao snoplje pod uticajem već dugogodišnje ekonomske krize, čime se dodatno osiromašuje medijski pejzaž Srbije. Činjenica da je već deset meseci prošlo od usvajanja Medijske strategije, te da ništa nije urađeno na planu očuvanja ugroženih lokalnih medija, kao i da ni sama RRA nije preduzela mere koje su joj stajale na raspolaganju, npr. delotvornije stimulisanje društveno poželjnih sadržaja na programima, nameće obavezu da se, bez odlaganja, preispita i u kojoj meri su rešenja predviđena Medijskom strategijom održiva u uslovima kontinuiranog gašenja osiromašenih medija.

2. *Republička agencija za elektronske komunikacije (Ratel)*

2.1. Republička agencija za elektronske komunikacije objavila je početkom jula godišnji pregled tržišta telekomunikacija u Republici Srbiji za 2011. godinu. U delu pregleda koji se odnosi na distribuciju medijskih sadržaja, navodi se da se ovo tržište u 2011. godini nije bitno

promenilo u svojoj strukturi i tehnologijama prenosa. U 2011. godini, za pružanje usluge distribucije medijskih sadržaja, u Srbiji je bilo registrovano 82 operatora koji su svoje usluge pružali preko sledećih javnih telekomunikacionih mreža: preko kablovskih mreža (koaksijalnih, hibridnih i optičkih) – 76 operatora; preko javne fiksne telefonske mreže – 3 IPTV operatora i preko satelitske mreže (Direct to home) – 3 operatora. Najveći operator ostao je SBB, sa više od 50% tržišta, dok od registrovana 82 operatora, sedam najvećih (SBB, PTT, Telekom Srbija, Kopernikus, I.KOM, Digi SAT i Radijus Vektor), zajedno zauzimaju oko 88% tržišta (mereno brojem pretplatnika), pri čemu najveću godišnju stopu rasta beleži Telekom Srbija u IPTV segmentu. Ukupan broj pretplatnika usluge distribucije medijskih sadržaja nastavlja trend rasta iz prethodnih godina i u 2011. godini iznosi nešto više od 1,3 miliona, što je za 6,7% više u poređenju sa 2010. godinom. Penetracija iznosi 53% ukupnog broja domaćinstava. Od navedenih nešto više od 1,3 miliona domaćinstava, oko milion ih je kablovskih pretplatnika, oko 210 hiljada satelitskih DTH, i oko 120 hiljada IPTV pretplatnika. Pored broja pretplatnika, porastao je i prihod operatora, za 16% u odnosu na prethodnu godinu i iznosio je oko 10,3 milijardi dinara. Rast prihoda Ratel objašnjava većim brojem pretplatnika, uvođenjem dodatnih usluga i rastom cena. Ratel u pregledu tržišta navodi i da je došlo i do rasta investicija. Takođe, navodi i „primetno poboljšanje kvaliteta pružanja usluge i odnosa sa krajnjim korisnicima“. Analizirajući podatke i upoređujući ih sa onima iz prethodnih godina, Ratel zaključuje da tržište distribucije medijskih sadržaja još uvek nije dostiglo svoju punu zrelost i da će se i u narednom periodu intenzivno razvijati. Ratel zapaža značajno brži rast broja pretplatnika IPTV u odnosu na rast broja KDS pretplatnika, iz čega zaključuje da je u narednom periodu moguće očekivati promenu ukupne slike tržišta distribucije medijskih sadržaja, odnosno da će potencijalno visok broj IPTV pretplatnika izvršiti konkurentski pritisak na KDS operatore, što će doprineti kvalitativnom razvoju tržišta i za posledicu imati znatno bolji kvalitet, veću raznovrsnost sadržaja i smanjenje cena usluga.

U odnosu na zemaljsku radiodifuziju, posebno je interesantan deo izveštaja koji se odnosi na piratske emitere. Ratel navodi da je, na dan 31.12.2011. godine, u Srbiji bilo 47 piratskih emitera u etru, od čega 4 TV i 43 radio stanice. Sudeći po spisku, najgora situacija sa piratima je u Novom Sadu, u kome je zabeleženo čak 9 piratskih radio stanica. Ratel je nastavio da ažurira spiskove pirata i tokom godine, tako da je po spisku iz jula, piratskih predajnika ukupno 51, od čega čak 11 predajnika emituje program Radio Fokusa, nacionalne stanice koja je i nakon oduzimanja dozvole zbog neizmirenih naknada, nastavila sa piratskim emitovanjem. Činjenica da u Srbiji opstaje piratska nacionalna radio mreža sa čak 11 predajnika (u Vranju, na Fruškoj Gori, u Kruševcu, Vršcu, Subotici, Novom Beogradu, Valjevu, Kragujevcu, Pirotu, Sevojnu i u okolini

Trstenika), pokazuje poražavajuće razmere nespremnosti ili nesposobnosti sistema da se bori sa radio piraterijom.

3. *Savet za štampu*

Komisija za žalbe Saveta za štampu, na sednici održanoj 26.7.2012. godine, jednoglasno je donela odluku da je dnevni list „Blic“, tekstom „Psihijatrijski bolesnik izvršio samoubistvo“, objavljenim 23.6.2012. godine, prekršio Kodeks novinara Srbije i to odredbe kojima je propisana obaveza novinara „da poštuju privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima pišu“, odnosno da „izbegavaju spekulacije i prenošenje stavova u izveštavanju o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih ili su teško pogođeni materijalni i drugi interesi građana“. U konkretnom slučaju, žalbu na tekst objavljen u „Blicu“ podnela je majka osobe koja se ubila, navodeći da se njen sin u spornoj informaciji, bez ikakvog objašnjenja, naziva psihijatrijskim bolesnikom, iako je zapravo ratni vojni invalid. Ona je istakla i da je njegova privatnost i privatnost porodice narušena i time što je objavljeno i njegovo ime i naziv naselja u kojem je živeo i naglasila da nijedan novinar nije ni pokušao da od porodice dobije bilo kakvu informaciju ili proveri podatke. Mišljenje da je reč o „psihijatrijskom bolesniku“ izneo je načelnik policije u Kruševcu, pozivajući se na saznanje te službe. Idući tekst objavljen je u još nekim medijima, koji nisu u nadležnosti Saveta za štampu, a sve budući da se zapravo radilo o agencijskoj vesti novinske agencije „Tanjug“. Komisija je našla da, saglasno odredbama Kodeksa novinara Srbije, čak i ukoliko nadležni državni organi objave podatke koji spadaju u domen privatnosti počinioca ili žrtve, mediji tu informaciju ne smeju da prenose. „Greška državnih organa ne podrazumeva ‘dozvolu’ za kršenje etičkih principa profesije“, navodi se u Kodeksu, pa su članovi Komisije smatrali da i u ovom slučaju ne može biti opravdanje to što informacija potiče od načelnika policije. Komisija je dalje utvrdila i da je, takođe u skladu sa odredbama Kodeksa novinara Srbije, svaki medij odgovoran za agencijske vesti koje objavljuje, pa je zaključeno da je i „Blic“ odgovoran za kršenje Kodeksa, bez obzira što je preneo informaciju agencije Tanjug. U konkretnom slučaju, nije poznato da li je porodica stradalog podnela redovnom sudu tužbe protiv novinske agencije „Tanjug“ ili drugih medija koji su preneli spornu informaciju, ali je izvesno da bi sud mogao odlučiti i drugačije od Komisije za žalbe, polazeći od činjenice da Zakon o javnom informisanju izričito propisuje da medij ne može odgovarati za štetu ako je neistinita ili nepotpuna informacija verno preneti od nadležnog državnog organa.

DRŽAVNI ORGANI

4. *Vlada Republike Srbije*

Nova Vlada Republike Srbije izabrana je na sednici Narodne skupštine Republike Srbije, održanoj 27. jula 2012. godine. Čine je koalicije okupljene oko Srpske napredne stranke, Socijalističke partije Srbije, Ujedinjenih regiona Srbije, kao i Socijaldemokratska partija Srbije i Stranka demokratske akcije. Vlada, kao što je navedeno u delu ovog izveštaja koji se odnosi na monitoring procesa usvajanja novih zakona, odnosno, konkretno, na novi Zakon o ministarstvima, za razliku od prethodne, nema objedinjeni resor koji bi pokrivaio istovremeno i medije i elektronske komunikacije, budući da su elektronske komunikacije sada pripojene ministarstvu trgovine. Za ministra kulture i informisanja izabran je Bratislav Petković, reditelj, dramski pisac, osnivač i vlasnik „Muzeja automobila“ i kamerne scene „Moderna garaža“. Elektronske komunikacije, od značaja za elektronske medije budući da pokrivaju mreže za distribuciju medijskih sadržaja, biće u nadležnosti Rasima Ljajića, potpredsednika Vlade i ministra spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija. Ljajić je bio i u prethodnoj vladi, u kojoj je vodio resor rada i socijalne politike. Preostala kadrovska rešenja nove vlade, odnosno ko će biti nadležni državni sekretari i pomoćnici ministara, još nisu poznata.

5. *Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti*

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Rodoljub Šabić, saopštio je 4. jula da je počeo rad na izradi modela Zakona o zaštiti uzbunjivača (duvača u pištaljku, insajdera, whistle-blower-a). Šabić je saopštio da je zaštita uzbunjivača jedna od najvažnijih pretpostavki za ostvarivanje rezultata u borbi protiv korupcije. Poverenik je podsetio da je Rezolucijom 1729 (2010), od 29. aprila 2010. godine, Parlamentarna skupština Saveta Evrope pozvala sve države članice da preispitaju svoje odgovarajuće propise i obezbede adekvatnu zaštitu uzbunjivača. Poverenik očekuje da će se u narednih godinu dana, uz angažman relevantnih domaćih i stranih stručnjaka, ozbiljnu analizu međunarodnih i uporedno-pravnih rešenja, te organizaciju međunarodnog ekspertskog skupa koji će za temu imati zaštitu uzbunjivača, doći do kvalitetnog modela Zakona o zaštiti uzbunjivača, koji bi nakon javne rasprave mogao biti ponuđen vladi i Skupštini na usvajanje.

Sveobuhvatna regulacija zaštite uzbunjivača od značaja je i za medijski sektor, zato što pokriva, između ostalog, i pitanja zaštite novinarskih izvora. Rezolucija 1729 (2010) Parlamentarne skupštine Saveta Evrope, pored sveobuhvatnosti, insistira i na širokoj definiciji pojma uzbunjivača, tako da obuhvati sve one koji, u dobroj veri, upozoravaju na različite vrste nezakonitih ponašanja, uključujući i povrede ljudskih prava kojima se ugrožavaju život, zdravlje ili drugi legitimni interesi pojedinaca, ne samo od strane organa javne vlasti, uključujući vojsku i tajne službe, već i od strane privatnih kompanija. Regulacija zaštite uzbunjivača nužno mora obuhvatiti pitanja iz oblasti radnog prava, kako bi uzbunjivači bili adekvatno zaštićeni od otpuštanja i šikaniranja na radnom mestu, krivičnog i krivično-procesnog prava, kako bi se obezbedila zaštita od krivičnog progona uzbunjivača za klevetu, povredu službene ili poslovne tajne, kao i adekvatna zaštita svedoka, te medijskog prava, posebno u odnosu na zaštitu novinarskih izvora, ali i specifične anti-koruptivne mere, po ugledu na one predviđene Građanskopravnom konvencijom o korupciji Saveta Evrope (ETS No. 174). Podsetimo, Konvenciju je Srbija ratifikovala 2007. godine, Zakonom o potvrđivanju Građanskopravne konvencije o korupciji („Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 102/2007). O meri u kojoj je neophodno da ovaj projekat Poverenika uspe, posebno u odnosu na zaštitu slobode izražavanja, svedoči i deo ovog izveštaja koji se odnosi na implementaciju Zakona o zaštiti podataka o ličnosti i Zakona o elektronskim komunikacijama, a iz koga nedvosmisleno proizilazi da se u Srbiji pravo novinara da štite svoje izvore poštuje samo deklarativno, odnosno da se isto može lako zaobići i da se zaobilazi, narušavanjem tajnosti novinarskih komunikacija.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

6. Organizacija muzičkih autora Srbije – Sokoj

Nakon što se ANEM obratio Zavodu za intelektualnu svojinu sa zahtevom da izvrši nadzor nad radom Sokoja na taj način što će utvrditi šta je dovelo do fakturisanja po iznosima u koje nisu uračunati popusti koje je, po saznanjima ANEM-a, Upravni odbor Sokoja već odobrio, Zavod je zakazao novi sastanak predstavnika Sokoja i ANEM-a, 17. jula. Podsetimo, prethodno je nova Tarifa naknada koje naplaćuje Sokoj po osnovu emitovanja muzičkih dela na radio i televizijskim stanicama stupila na pravnu snagu početkom 2012. godine. Reč je o tarifi koju je odredio Upravni odbor Sokoja, budući da pregovori sa ANEM-om, kao reprezentativnim udruženjem korisnika, nisu urodili plodom, i koja podrazumeva drastično i višestruko povećanje iznosa minimalnih naknada za korišćenje muzičkih dela. Sokoj i ANEM ušli su u nove pregovore, ovoga puta o popustima na Tarifom utvrđene iznose minimalne naknade, a onda su krajem juna,

stanice počele da dobijaju fakture za januar i februar, obračunate sa manjim popustima od onih o kojima se pregovaralo. Na sastanku u Zavodu za intelektualnu svojinu, Sokoj je za period počev od marta 2012, ponudio više popuste od onih predviđenih već ispostavljenim fakturama za januar i februar. Na konkretnom primeru, popusti bi značili da npr. radio stanica u mestu od do 100.000 stanovnika u istočnoj ili južnoj Srbiji, naknadu po osnovu emitovanja muzičkih dela na radiju, plaća 11.550,00 dinara mesečno, umesto 23.100,00 koliko bi morala da plati po važećoj tarifi. Očekuje se da konačni sporazum o popustima na tarifu bude potpisan tokom avgusta.